

Наукові перспективи
Видавнича група

Перспективи та інновації науки

Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського

Видавнича група «Наукові перспективи»

Луганський державний медичний університет

Громадська наукова організація «Система здорового довголіття в мегаполісі»

Християнська академія педагогічних наук України

Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання

*за сприяння КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва",
Центру дієтології Наталії Калиновської*

«Перспективи та інновації науки»

№ 2(60) 2026

Київ – 2026

Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Luhansk State Medical University

Public scientific organization "System of healthy longevity in the metropolis"

Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

**All-Ukrainian Association of Teachers and Psychologists of Spiritual and Moral
Education**

*with the assistance of the KNP "Clinical Hospital No. 15 of the Podilsky District of Kyiv",
Nutrition Center of Natalia Kalinovska*

"Prospects and innovations of science"

№ 2(60) 2026

Kyiv – 2026

ISSN 2786-4952 Online

УДК 001.32:1/3](477)(02)

Ідентифікатор медіа - R40-05846

DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2\(60\)](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2(60))

«Перспективи та інновації науки»: журнал. 2026. № 2(60) 2026. С. 3763

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології та педагогіки

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.04.2023 № 491 журналу присвоєно категорію "Б" із медицини: спеціальність 222

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 16.02.2026, № 6/2-26)

Журнал видається за підтримки КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва", Центру дієтології Наталії Калиновської

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar

Електронний науковий журнал «Перспективи та інновації науки» заснований з метою висвітлення актуальних питань теорії та практики медицини, біології, біотехнології та реабілітації в Україні, за кордоном. Видання розраховано на науковців, викладачів, педагогів-практиків, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, здобувачів вищої освіти, громадсько-політичних діячів

Згідно Порядку формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженого наказом МОН України від 15.01.2018 № 32, повнотекстовий доступ до наукових статей журналу представлений на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського НАН України та в Національному репозитарії академічних текстів

Голова редакційної колегії:

Вадзюк Степан Несторович - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри фізіології з основами біоетики та біобезпеки Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського Міністерства охорони здоров'я України (Україна)

Заступник голови редакційної колегії: Торяник Інна Іванівна - доктор медичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії вірусних інфекцій Державної установи «Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова Національної академії медичних наук України» (Харків, Україна)

Редакційна колегія:

- **Алієв, Ельнур М.** - доктор медичних наук, професор, професор Азербайджанського медичного університету (Азербайджан)
- **Бабова Ірина Костянтинівна** - доктор медичних наук, професор, старший науковий співробітник відділу економічного регулювання природокористування ДУ "Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень Національної академії наук України", лікар ФРМ (фізичної та реабілітаційної медицини) ДУ "Територіальне медичне об'єднання МВС України по Одеській області" (Одеса, Україна)

- **Бабчук Олена Григоріївна** - кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки Одеського державного університету внутрішніх справ, (Україна)
- **Галандаров, Вагіф Календер** - доктор медичних наук, доктор філософії, професор, професор кафедри хірургічних захворювань Азербайджанського медичного університету (Азербайджан)
- **Гараєв, Ельдар Абдулла** - доктор медичних наук, професор кафедри загальної та токсикологічної хімії, Заступник директора Азербайджанського медичного університету (Азербайджан)
- **Гудзь Наталія Іванівна** - доктор фармацевтичних наук, професор кафедри технології ліків та біофармації Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (Львів, Україна), ад'юкт кафедри фармації і екологічної хімії Опольського університету (Польща) (adjunct of the Department of Pharmacy and Ecological Chemistry of the University of Opole, Poland)
- **Ельдар Елієв** доктор - медичних наук, професор, професор кафедри хірургічних захворювань Азербайджанського медичного університету (Азербайджан)
- **Журавльова Лариса Петрівна** — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології Поліського національного університету (Житомир, Україна),
- **Іншакова Ганна Вадимівна** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри громадського здоров'я Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ, Україна)
- **Керецман Анжеліка Олексіївна**– кандидат медичних наук, доцент, завідувачка кафедри соціальної медицини та гігієни медичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
- **Кернас Андрій В'ячеславович** – доктор філософії в галузі психології, кандидат психологічних наук, дійсний член Української психологічної асоціації, магістр права, магістр педагогіки, доцент кафедри Практичної психології Одеського національного морського університету, старший викладач кафедри мовної та психолого-педагогічної підготовки Одеського національного економічного університету (Одеса, Україна)
- **Коваль Галина Миколаївна** - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри мікробіології, вірусології, епідеміології з курсом інфекційних хвороб Ужгородського національного університету (Ужгород, Україна)
- **Ковальська Оксана Романівна** - кандидат медичних наук, доцент, доцент кафедри соціальної медицини, економіки та організації охорони здоров'я Львівського національного медичного університету імені Далина Галицького (Львів, Україна)
- **Корильчук Неоніла Іванівна** – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Левков Анатолій Анатолійович** - кандидат медичних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», доцент кафедри онкології, радіаційної медицини та радіології Полтавського державного медичного університету (Полтава, Україна)
- **Лич (Назарук) Оксана Миколаївна** - доктор психологічних наук, доцент, член-кореспондент української академії акмеології, член громадської спілки «Національна психологічна асоціація», доцент кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Макаренко Олександр Миколайович** — доктор медичних наук, професор, академік Міжнародної академії освіти та науки, професор кафедри загальномедичних дисциплін Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна)
- **Мельник Володимир Степанович** — доктор медичних наук, професор кафедри неврології Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, декан медичного факультету №1 (Київ, Україна)
- **Мігенько Богдан Орестович** – кандидат медичних наук, доцент кафедри терапії та сімейної медицини Тернопільського національного медичного університету імені І.Я.Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Мігенько Людмила Михайлівна** – кандидат медичних наук, доцент кафедри внутрішньої медицини №2 Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Мочалов Юрій Олександрович** - доктор медичних наук, професор, професор кафедри хірургічної стоматології та клінічних дисциплін ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
- **Олійник Світлана Валентинівна** - кандидат фармацевтичних наук, доцент, доцент кафедри аптечної технології ліків Національного фармацевтичного університету
- **Помиткін Едуард Олександрович** — доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (Київ, Україна)
- **Помиткіна Любов Віталіївна** — доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри авіаційної психології Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- **Сатурська Ганна Степанівна** - доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Теренда Наталія Олександрівна** - доктор медичних наук, професор, т.в.о завідувача кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)
- **Черська Марія Сергіївна** - доктор медичних наук, завідувачка консультативно-діагностичним відділенням Державної Установи «Інститут ендокринології та обміну речовин НАМН України» (Київ, Україна)
- **Шульгай Аркадій Гаврилович** - доктор медичних наук, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я Тернопільського національного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України (Тернопіль, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «Педагогіка»

Dementieva T.I. <i>ONLINE LEARNING AND OFFLINE LEARNING: NEW APPROACHES AND HYBRID MODELS</i>	39
Fedash M. <i>COMPETENCY MODEL FOR THE TRAINING OF SPECIALISTS IN SENSORY EVALUATION OF PRODUCTS FOR SPECIAL DIETARY CONSUMPTION</i>	53
Kyryliuk I.V., Mykytenko I.V., Nosach O.O. <i>GRAMMAR STUDY APPS FOR FUTURE ENGLISH TEACHERS</i>	68
Pavlyukovych N.D., Pavlyukovych O.V. <i>ETHICAL DIMENSIONS OF ACADEMIC INTEGRITY IN THE CONTEXT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE INTEGRATION</i>	77
Serhiienko T.M., Lysenko O.A. <i>TEACHING AND LEARNING ENGLISH IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE: THE HIDDEN POWER OF UNIVERSITY LIBRARY COLLECTIONS</i>	91
Shuper V.O., Shuper S.V. <i>MODERN STRATEGIES IN CLINICAL PHARMACOLOGY LEARNING AND THE DEVELOPMENT OF RESEARCH-ORIENTED EDUCATORS IN THE DIGITAL ERA</i>	103
Sliusar N.O., Klymenko I.M. <i>HISTORICAL AND ETHICAL ANALYSIS OF ACTIVITIES OF IVAN LESHKO-POPEL AND HIS IMPACT ON MODERNIZATION OF MEDICAL EDUCATION</i>	112
Sukhanova T., Koliada I., Vnukova K. <i>COMMUNICATIVE APPROACHES TO FOREIGN LANGUAGE TEACHING UNDER CONDITIONS OF LIMITED INSTRUCTIONAL TIME</i>	122

- Tykholaž S.I., Manzhos E.O., Mykhailiuk H.T., Ratova V.R., Dubova I.O.** **136**
THE USE OF INFORMATION AND DISTANCE LEARNING TECHNOLOGIES IN TEACHING LATIN AND MEDICAL TERMINOLOGY AT A MEDICAL UNIVERSITY
- Vorobyova O.** **148**
HIGHER EDUCATION QUALITY MANAGEMENT AS A STRATEGIC MECHANISM FOR ENSURING INSTITUTIONAL LEADERSHIP IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION AND EUROPEAN INTEGRATION
- Абисова М.А., Кравчук М.Г.** **156**
БАГАТОЗАДАЧНИСТЬ У ПРОЄКТНОМУ НАВЧАННІ У ВИЩІЙ ОСВІТІ: ПОТЕНЦІАЛ І ДИСЦИПЛІНАРНІ РИЗИКИ (ГУМАНІТАРНІ ТА ПРИРОДНИЧІ НАУКИ)
- Анпілогов Д.І.** **177**
ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ FLIPPED CLASSROOM ПРИ ВИКЛА-ДАННІ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ В ТЕХНІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
- Антонова О.Є., Бірук Н.П.** **188**
РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН
- Арістова Н.О., Павельчук М.О.** **202**
ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ І ПЕРСОНАЛІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІШАНОГО ФОРМАТУ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
- Атрощенко Т.О.** **212**
МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА: ТЕОРЕТИЧНІ ОРІЄНТИРИ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ПРАВА
- Бондаренко В.В., Котлобай Г.М., Мар'єнко О.А., Губенко А.Г., Дячук В.В.** **221**
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ
- Бондаренко В.В., Пронтенко В.В., Корнійчук Ю.М., Хмелюк А.Р., Росоха Б.М., Ломова А.П.** **233**
ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ КУРСАНТІВ ДО ВЛАСНОГО ЗДОРОВ'Я: ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

- Бондаренко В.В., Сідельніков І.О., Дячук В.В., Росоха Б.М., Ломова А.П.** **247**
ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ
- Борисова Н.В., Заболотна Т.В.** **259**
ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ І КОМП'ЮТЕРНИХ РЕСУРСІВ У ПРОЦЕС НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ З МЕТОЮ ПОКРАЩЕННЯ НАВИЧОК УСНОГО МОВЛЕННЯ
- Боротканич З.М., Попик М.М.** **275**
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОЛОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Браславська О.В.** **289**
ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
- Бродович Ю.Р., Бродович В.Ю.** **300**
СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО, ЕКОЛОГІЧНОГО, РОЗВИВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ
- Булатов В.А.** **307**
ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО ДИЗАЙНУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
- Бутенко Г.О.** **318**
ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ У ПРОЦЕС ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ФІЗИЧНОЇ РЕКРЕАЦІЇ ТА КРАЄЗНАВЧО-ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ
- Вилков С.В.** **331**
ПРАВА ЛЮДИНИ І ПРАВОВА КУЛЬТУРА У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗВО УКРАЇНИ(на прикладі ОПП «Середня освіта (Захист України)»)
- Вишневіська Н.О., Гнатюк О.І.** **343**
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАННЯ В МАЛИХ ГРУПАХ ПРИ ПІДГОТОВЦІ ВОДИЇВ

- Віщукаєва К.М.** **354**
ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТ-НІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО КОНСУЛЬТУВАННЯ У ЗВО
- Волинець Ю.О., Стаднік Н.В., Товт І.С.** **363**
СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ
- Воровка М.І.** **376**
ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я-ЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОРΟΣЛИХ
- Ву Юйюе** **386**
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ЕКСПРЕ-СІВНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ НА ЗАСАДАХ ГЕРМЕНЕВТИЧНО-КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ
- Гаморак Г.П., Юрчишин О.І., Кліщ І.П., Макевич Н.В., Грищук М.І., Грищук М.О.** **402**
ФОРМУВАННЯ МІКРОБІОЛОГІЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ ПАРА-МЕДИКІВ : ДОСВІД КАФЕДРИ МІКРОБІОЛОГІЇ ІФНМУ
- Гнатик К.Б., Фодор К.Й., Молнар Є.Р.** **413**
СТУДЕНТОЦЕНТРОВАНИЙ ПІДХІД ЯК КОНЦЕПТУАЛЬНА ОСНОВА СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ
- Гоголь Т.В.** **423**
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ДО НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ
- Гоголь Н.В., Гричаник Н.І.** **435**
ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ РЕАЛІЙ ВІЙНИ ТА ГУМАНІСТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ У ПОВІСТІ-КАЗЦІ «КОТИК, ПІВНИК, ШАФКА» ОЛЕКСАНДРА МИХЕДА
- Голобуцька Н., Голубчиков М.** **450**
ОРГАНІЗАЦІЯ ОРТОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ З ОРГАНІЧНИМИ УРАЖЕННЯМИ ГОЛОВНОГО МОЗКУ, ЯКІ СУПРОВОДЖУЮТЬСЯ РУХОВИМИ ПОРУШЕННЯМИ В УКРАЇНІ
- Горун Г.Р., Бойко О.Т.** **458**
ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ І МЕНЕДЖЕРІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

УДК 37.013:613

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2\(60\)-376-385](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2(60)-376-385)

Воровка Маргарита Іванівна докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри освітології та педагогіки мистецтва, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, Запоріжжя, <https://orcid.org/0000-0002-9651-0990>

ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ТА ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОРΟΣЛИХ

Анотація. У статті здійснено теоретичний аналіз проблеми формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих у системі освіти впродовж життя. Узагальнено наукові підходи вітчизняних і зарубіжних дослідників до розуміння здоров'я як цінності освіти, результату педагогічного впливу та умови гармонійного розвитку особистості. Визначено, що в більшості досліджень другої половини ХХ – початку ХХІ століття увага зосереджувалася переважно на проблемах здоров'язбереження дітей і молоді, тоді як формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення не набуло належного історико-педагогічного узагальнення.

Обґрунтовано сутність здоров'язбережувальної компетентності дорослих як інтегративної особистісної характеристики, що поєднує когнітивний, ціннісно-мотиваційний і діяльнісний компоненти та виявляється у здатності свідомо управляти власним здоров'ям у повсякденній і професійній діяльності. Розкрито специфіку її формування з урахуванням принципів андрагогіки: добровільності, усвідомленості, самоспрямованості, опори на життєвий досвід, практичної спрямованості, індивідуалізації, інтегративності та безперервності навчання.

Окреслено потенціал формальної, неформальної та інформальної освіти у формуванні здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення. Наголошено на ролі освіти впродовж життя як педагогічного простору, що забезпечує адаптацію змісту і форм навчання до індивідуальних потреб дорослих та сприяє підвищенню якості їхнього життя й професійної ефективності.

Доведено, що методологічним підґрунтям формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих є інтеграція компетентнісного, андрагогічного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та соціально-емоційного підходів, поєднання яких забезпечує цілісність освітнього впливу та відповідність сучасним суспільним викликам.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання під час створення освітніх програм, тренінгів, проєктів і методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення рівня здоров'язбережувальної

ISSN 2786-4952 Online

компетентності та формування відповідального ставлення дорослого населення до власного здоров'я.

Ключові слова: освіта, компетентність, здоров'язбереження, дорослі, освіта дорослих, педагогічні підходи, педагогічні принципи, педагогічні умови.

Vorovka Margaryta doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the department of Pedagogy and Art Pedagogy, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Zaporizhzhia, <https://orcid.org/0000-0002-9651-0990>

PEDAGOGICAL APPROACHES AND PRINCIPLES OF FORMING HEALTH-PRESERVING COMPETENCE IN ADULTS

Abstract. The article provides a theoretical analysis of the problem of forming health-saving competence of adults in the system of lifelong education. It summarizes the scientific approaches of domestic and foreign researchers to understanding health as a value of education, the result of pedagogical influence, and a condition for harmonious personal development. It is determined that in most studies of the second half of the 20th century and the beginning of the 21st century, attention was focused mainly on the problems of health preservation of children and young people, while the formation of health-saving competence of the adult population did not receive proper historical and pedagogical generalization.

The essence of health-saving competence of adults as an integrative personal characteristic that combines cognitive, value-motivational, and activity components and manifests itself in the ability to consciously manage one's own health in everyday and professional activities is substantiated. The specifics of its formation are revealed, taking into account the principles of andragogy: voluntariness, awareness, self-direction, reliance on life experience, practical orientation, individualization, integrativeness, and continuity of learning.

The potential of formal, non-formal, and informal education in shaping the health-saving competence of the adult population is outlined. The role of lifelong education as a pedagogical space that ensures the adaptation of the content and forms of learning to the individual needs of adults and contributes to improving their quality of life and professional effectiveness is emphasized. It has been proven that the methodological basis for the formation of health-saving competence in adults is the integration of competence-based, andragogical, personality-oriented, activity-based, and socio-emotional approaches, the combination of which ensures the integrity of educational influence and relevance to contemporary social challenges.

The practical significance of the results obtained lies in the possibility of their use in the creation of educational programs, trainings, projects, and methodological recommendations aimed at increasing the level of health-saving competence and forming a responsible attitude of the adult population towards their own health.

Keywords: education, competence, health preservation, adults, adult education, pedagogical approaches, pedagogical principles, pedagogical minds.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми здоров'язбереження в освіті посідають вагоме місце в наукових дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених другої половини ХХ – початку ХХІ століття. У педагогічній науці сформовано теоретичні підходи до розуміння здоров'я як цінності освіти, результату цілеспрямованого педагогічного впливу та умови гармонійного розвитку особистості. Зокрема, у працях В. Оржеховської, О. Савченко, О. Дубогай, Т. Бойченко, Л. Сущенко, Н. Башавець обґрунтовано концептуальні засади здоров'язбережувальних технологій, визначено роль освітнього середовища у формуванні культури здоров'я та здоров'язбережувальної компетентності.

Водночас аналіз наукових джерел засвідчує, що переважна більшість досліджень у зазначений період була спрямована на проблеми збереження здоров'я дітей та молоді, тоді як здоров'я дорослого населення тривалий час залишалося поза фокусом системного педагогічного аналізу.

У другій половині ХХ століття в межах становлення андрагогіки в західній педагогічній науці здоров'я дорослої людини починає розглядатися як важлива умова її професійної діяльності, соціальної мобільності та життєвої самореалізації. Теоретичні засади освіти дорослих було закладено у працях Е. Ліндемана та розвинуто М. Ноулзом, який обґрунтував андрагогічну модель навчання дорослих, акцентуючи увагу на самоспрямованості, відповідальності за власний розвиток і використанні життєвого досвіду. Подальшого розвитку ці ідеї набули у дослідженнях П. Джарвіса, який розглядав освіту дорослих у контексті навчання впродовж життя та соціальних змін [3, 4, 5, 6, 7, 8].

На початку ХХІ століття в наукових дослідженнях США посилюється інтерес до проблем health education, health literacy та формування здоров'язбережувальної поведінки дорослого населення. У працях Р. Саймонса-Мортонна, Д. Гріна, Т. Маккензі, К. Глейзера здоров'я розглядається як результат цілісної освітньої політики, міждисциплінарної взаємодії освіти, медицини й соціальних інституцій. Американські дослідники підкреслюють роль освітніх програм для дорослих, університетів, громадських ініціатив та корпоративної освіти у формуванні відповідального ставлення до власного здоров'я [1, 2, 9, 10, 11].

Разом із тим аналіз наукових джерел засвідчує відсутність цілісних історико-педагогічних досліджень, присвячених становленню й розвитку педагогічної системи формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення в Україні у визначених хронологічних межах. Недостатньо узагальненими залишаються питання еволюції цілей, змісту, форм і методів освітнього впливу на формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих в українському освітньому просторі, що й зумовлює актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.

Метою статті є теоретичне обґрунтування здоров'язбережувальної компетентності дорослих як важливої складової освіти впродовж життя та визначення педагогічних аспектів її формування.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У сучасних наукових підходах здоров'язбережувальна компетентність дорослих розглядається як інтегративна особистісна характеристика, що поєднує когнітивний, ціннісно-мотиваційний і діяльнісний компоненти. Вона охоплює знання про чинники збереження та зміцнення здоров'я, усвідомлення його значущості як життєвої цінності, сформовану мотивацію до здорового способу життя, а також здатність застосовувати здоров'язбережувальні стратегії в повсякденній і професійній діяльності. Такий підхід дозволяє розглядати здоров'я не лише як індивідуальний ресурс, а й як соціально й педагогічно зумовлений результат освітнього впливу.

Специфіка формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення зумовлена особливостями андрагогічного навчання. На відміну від дітей і молоді, дорослі здобувачі освіти спираються на власний життєвий і професійний досвід, усталені поведінкові моделі та сформовану систему цінностей. Це потребує переосмислення традиційних педагогічних підходів і зумовлює необхідність реалізації принципів добровільності, усвідомленості, практичної спрямованості, суб'єкт-суб'єктної взаємодії та особистісної значущості навчання. Саме ці принципи забезпечують внутрішню мотивацію дорослої людини до змін у власній поведінці та ставленні до здоров'я.

Важливим педагогічним контекстом формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих є освіта впродовж життя, яка охоплює формальну, неформальну та інформальну освіту. Формальна освіта представлена діяльністю закладів вищої освіти, післядипломної педагогічної освіти, програмами підвищення кваліфікації та професійного розвитку. У межах цих інституцій здоров'язбереження інтегрується в освітні програми через навчальні курси, міждисциплінарні модулі, практикоорієнтовані заняття та проектну діяльність.

Неформальна освіта відіграє особливо важливу роль у формуванні здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення, оскільки передбачає гнучкі форми навчання, орієнтовані на актуальні потреби особистості. До таких форм належать тренінги, воркшопи, освітні кампанії, програми громадського здоров'я, корпоративне навчання, діяльність громадських і професійних організацій.

Їх педагогічна цінність полягає в можливості поєднання теоретичних знань із практичним досвідом, обговоренням реальних життєвих ситуацій і формуванням навичок здоров'язбережувальної поведінки.

Інформальна освіта, що здійснюється через самоосвіту, професійне спілкування, медіа, цифрові ресурси та повсякденну соціальну взаємодію, доповнює формальну й неформальну освіту, створюючи умови для безперервного розвитку здоров'язбережувальної компетентності. В умовах цифровізації та поширення

онлайн-ресурсів інформальна освіта стає важливим чинником формування відповідального ставлення дорослого населення до власного здоров'я. Педагогічна цінність освіти впродовж життя полягає в її здатності адаптувати зміст, форми і методи навчання до індивідуальних потреб дорослої людини, її професійного статусу, життєвих обставин і стану здоров'я. У такому контексті здоров'язбереження перестає бути додатковим або факультативним елементом і постає як органічна складова освітнього процесу, спрямована на підвищення якості життя, професійної ефективності та соціальної стійкості дорослого населення.

Формування здоров'язбережувальної компетентності дорослого населення в системі освіти впродовж життя ґрунтується на сукупності андрагогічних і загальнопедагогічних принципів, реалізація яких забезпечує ефективність освітнього впливу та його відповідність потребам дорослої людини.

Принцип добровільності передбачає вільний і усвідомлений вибір дорослою людиною участі в освітніх програмах, спрямованих на збереження та зміцнення здоров'я. На відміну від обов'язкового навчання, характерного для шкільної освіти, у навчанні дорослих мотивація ґрунтується на внутрішній потребі, особистісному інтересі та прагненні до покращення якості життя.

Принцип усвідомленості та рефлексивності полягає в активному осмисленні дорослим здобувачем освіти власного стану здоров'я, чинників ризику, життєвих звичок і поведінкових стратегій. Освітній процес має стимулювати рефлексію, самооцінювання та відповідальне ставлення до власного фізичного, психічного й соціального благополуччя.

Принцип самоспрямованості навчання передбачає активну суб'єктну позицію дорослого в плануванні, організації та оцінюванні власної освітньої діяльності. У контексті формування здоров'язбережувальної компетентності це означає здатність самостійно визначати цілі оздоровлення, обирати відповідні освітні ресурси та контролювати результати власних дій.

Принцип опори на життєвий і професійний досвід полягає у використанні наявного досвіду дорослої людини як важливого джерела навчання. Обговорення реальних життєвих ситуацій, професійних кейсів, особистих практик сприяє актуалізації знань, підвищенню їхньої практичної значущості та формуванню стійких здоров'язбережувальних умінь.

Принцип практичної спрямованості забезпечує орієнтацію освітнього процесу на реальні потреби дорослого населення та можливість безпосереднього застосування набутих знань і навичок у повсякденному житті й професійній діяльності. Навчання має включати практичні завдання, тренінги, моделювання ситуацій, що сприяють формуванню здоров'язбережувальної поведінки.

Принцип індивідуалізації та гнучкості передбачає врахування вікових, професійних, соціальних та психофізіологічних особливостей дорослих здобувачів освіти. Гнучкість змісту, форм і темпів навчання дозволяє адаптувати освітні програми до реальних можливостей і потреб дорослої людини.

Принцип інтегративності полягає в поєднанні знань з педагогіки, психології, медицини, соціальних наук і громадського здоров'я. Такий міждисциплінарний підхід забезпечує цілісне розуміння здоров'я та сприяє формуванню комплексної здоров'язбережувальної компетентності.

Принцип безперервності реалізується через інтеграцію формальної, неформальної та інформальної освіти й забезпечує постійний розвиток здоров'язбережувальної компетентності впродовж усього життя дорослої людини.

Формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих у системі освіти впродовж життя доцільно здійснювати на основі інтеграції кількох взаємодоповнювальних педагогічних підходів, що забезпечують цілісність освітнього впливу та його відповідність особливостям дорослої аудиторії.

Компетентнісний підхід орієнтує освітній процес на досягнення практично значущих результатів навчання, що проявляються у здатності дорослої людини свідомо управляти власним здоров'ям, приймати обґрунтовані рішення щодо здорового способу життя та реалізовувати здоров'язбережувальні стратегії в повсякденній і професійній діяльності. У межах цього підходу здоров'язбережувальна компетентність розглядається як інтегрований результат засвоєння знань, сформованих цінностей і практичних умінь, а не як сукупність окремих відомостей про здоров'я.

Андрагогічний підхід ґрунтується на урахуванні специфіки навчання дорослих, зокрема їхньої автономності, життєвого та професійного досвіду, внутрішньої мотивації й прагнення до самореалізації. Реалізація цього підходу передбачає активне залучення дорослих до визначення цілей навчання, вибору форм і методів освітньої діяльності, а також оцінювання її результатів. У контексті формування здоров'язбережувальної компетентності андрагогічний підхід забезпечує усвідомленість змін у ставленні до власного здоров'я та сприяє формуванню відповідальності за його збереження.

Особистісно орієнтований підхід спрямований на визнання унікальності кожної дорослої людини, її індивідуальних потреб, життєвих обставин, рівня здоров'я та особистісних ресурсів. У межах цього підходу освітній процес будується з урахуванням індивідуальних траєкторій розвитку, що дозволяє формувати персоналізовані стратегії здоров'язбереження. Особистісно орієнтоване навчання сприяє розвитку внутрішньої мотивації, позитивного ставлення до змін і стійкості у впровадженні здорових практик.

Діяльнісний підхід забезпечує активне залучення дорослих здобувачів освіти до практичної діяльності, спрямованої на збереження та зміцнення здоров'я. У межах цього підходу пріоритет надається практичним заняттям, тренінгам, проєктній діяльності, моделюванню життєвих ситуацій і рефлексії власного досвіду.

Саме через діяльність відбувається закріплення знань, формування навичок саморегуляції, здорової поведінки та відповідального ставлення до власного благополуччя.

Особливого значення у формуванні здоров'язбережувальної компетентності дорослих набуває *соціально-емоційний підхід*, який акцентує увагу на розвитку емоційної обізнаності, стресостійкості, здатності до саморегуляції та ефективної міжособистісної взаємодії. В умовах підвищених соціальних і професійних навантажень психічне здоров'я дорослої людини стає ключовим чинником збереження загального благополуччя. Реалізація соціально-емоційного підходу передбачає використання рефлексивних практик, групової взаємодії, тренінгів емоційної компетентності та підтримки психологічної безпеки освітнього середовища. Таким чином, поєднання компетентнісного, андрагогічного, особистісно орієнтованого, діяльнісного та соціально-емоційного підходів створює методологічне підґрунтя для ефективного формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих у системі освіти впродовж життя.

Рис. 1. Підходи, принципи та заходи формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих

Щоб забезпечити реальне впровадження окреслених підходів, принципів і заходів, необхідно теоретично обґрунтувати та практично визначити *педагогічні умови* формування здоров'язбережувальної компетентності дорослих у системі освіти впродовж життя.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з розробленням і експериментальною перевіркою таких педагогічних умов:

1. *Мотиваційно-ціннісні умови* – створення освітнього середовища, що стимулює внутрішню мотивацію дорослих до збереження здоров'я, формує усвідомлення його значущості як особистісної та соціальної цінності, забезпечує рефлексію власного способу життя й відповідальність за прийняття здоров'язбережувальних рішень.

2. *Змістово-методичні умови* – інтеграція здоров'язбережувальної проблематики в освітні програми формальної, неформальної та інформальної освіти; міждисциплінарне поєднання знань із педагогіки, психології, громадського здоров'я; використання практикоорієнтованих методів (тренінги, кейси, проектна діяльність, моделювання життєвих ситуацій).

3. *Андрагогічні умови* – урахування вікових, професійних і соціальних особливостей дорослих здобувачів освіти; опора на їхній життєвий досвід; забезпечення добровільності, самоспрямованості та суб'єкт-суб'єктної взаємодії в освітньому процесі.

4. *Організаційно-технологічні умови* – використання цифрових ресурсів, онлайн-платформ, інтерактивних інструментів і дистанційних форматів навчання, що розширюють доступ до знань і сприяють персоналізації освітніх траєкторій; поєднання очного й дистанційного навчання.

5. *Соціально-емоційні умови* – створення психологічно безпечного освітнього середовища, розвиток емоційної компетентності, стресостійкості та навичок саморегуляції; підтримка групової взаємодії та взаємонавчання.

6. *Моніторингово-рефлексивні умови* – запровадження системи оцінювання рівня сформованості здоров'язбережувальної компетентності, самооцінювання та зворотного зв'язку, що дозволяє коригувати освітній процес і відстежувати його результативність.

Таким чином, перспективи подальших досліджень полягають не лише в теоретичному уточненні поняття здоров'язбережувальної компетентності дорослих, а й у розробленні комплексної моделі педагогічних умов і технологій її формування в різних сегментах освіти впродовж життя з урахуванням цифровізації, міждисциплінарності та соціально-емоційних аспектів навчання.

Висновки. Здоров'язбережувальна компетентність дорослих є ключовою педагогічною категорією, яка визначає здатність особистості усвідомлено та відповідально ставитися до власного здоров'я, приймати обґрунтовані рішення щодо здорового способу життя та реалізовувати здоров'язбережувальні практики у різних сферах життя.

Освіта впродовж життя виступає головним середовищем формування здоров'язбережувальної компетентності, оскільки забезпечує безперервний розвиток знань, практичних умінь і ціннісних орієнтацій, що впливають на здоров'я та психосоціальне благополуччя дорослих.

Педагогічний аспект проблеми полягає в необхідності створення та впровадження освітніх моделей, які інтегрують:

- компетентнісний підхід – формування практично значущих умінь;
- андрагогічний підхід – врахування досвіду, мотивації та самоспрямованості дорослих;
- особистісно орієнтований підхід – індивідуалізація та персоналізація навчання;

- діяльнісний підхід – активне залучення до практичної діяльності, що сприяє закріпленню здоров'язберезувальних навичок;
- соціально-емоційний – увага на розвитку емоційної обізнаності, стресостійкості, здатності до саморегуляції та ефективної міжособистісної взаємодії.

Методологічне підґрунтя формування здоров'язберезувальної компетентності дорослих базується на поєднанні різних підходів, що забезпечує цілісність освітнього процесу та відповідність потребам дорослого населення.

Практичне значення висновків полягає у можливості використання отриманих результатів для розробки навчальних програм, тренінгів, проєктів і методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення здоров'язберезувальної компетентності та формування відповідальної позиції дорослих щодо власного здоров'я.

Література:

1. Green L. W., Kreuter M. W. Health program planning: an educational and ecological approach. 4th ed. New York: McGraw-Hill, 2005. 512 p.
2. Green L. W., Ottoson J. M. Community and population health. 8th ed. Boston: McGraw-Hill, 1999. 640 p.
3. Jarvis P. Globalisation, lifelong learning and the learning society: sociological perspectives. London: Routledge, 2007. 232 p.
4. Jarvis P. Learning to be a person in society: learning to be me. London : Routledge, 2009. 230 p.
5. Knowles M. S. The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy. Rev. and updated ed. Chicago: Follett Publishing Company, 1980. 400 p.
6. Knowles M. S., Holton E. F., Swanson R. A. The adult learner: the definitive classic in adult education and human resource development. 8th ed. London: Routledge, 2015. 402 p.
7. Lindeman E. C. Social discovery: an approach to the study of functional groups. New York: Republic Publishing Company, 1933. 333 p.
8. Lindeman E. C. The meaning of adult education. New York: New Republic, 1926. 166 p.
9. McKenzie T. L., Lounsbery M. A. F. Physical education teacher effectiveness in a public health context // *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 2013. Vol. 84, No. 4. P. 419–430.
10. Simons-Morton B., Crump A. D., Haynie D. L., Saylor K. E. Student–school bonding and adolescent problem behavior // *Health Education Research*. 1999. Vol. 14, No. 1. P. 99–107.
11. Simons-Morton B., McLeroy K., Wendel M. Behavior theory in health promotion practice and research. 2nd ed. Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning, 2012. 378 p.

References:

1. Green L. W., Kreuter M. W. Health program planning: an educational and ecological approach. 4th ed. New York: McGraw-Hill, 2005. 512 p.
2. Green L. W., Ottoson J. M. Community and population health. 8th ed. Boston: McGraw-Hill, 1999. 640 p.
3. Jarvis P. Globalisation, lifelong learning and the learning society: sociological perspectives. London: Routledge, 2007. 232 p.
4. Jarvis P. Learning to be a person in society: learning to be me. London : Routledge, 2009. 230 p.

ISSN 2786-4952 Online

5. Knowles M. S. The modern practice of adult education: from pedagogy to andragogy. Rev. and updated ed. Chicago: Follett Publishing Company, 1980. 400 p.
6. Knowles M. S., Holton E. F., Swanson R. A. The adult learner: the definitive classic in adult education and human resource development. 8th ed. London: Routledge, 2015. 402 p.
7. Lindeman E. C. Social discovery: an approach to the study of functional groups. New York: Republic Publishing Company, 1933. 333 p.
8. Lindeman E. C. The meaning of adult education. New York: New Republic, 1926. 166 p.
9. McKenzie T. L., Lounsbery M. A. F. Physical education teacher effectiveness in a public health context // *Research Quarterly for Exercise and Sport*. 2013. Vol. 84, No. 4. P. 419–430.
10. Simons-Morton B., Crump A. D., Haynie D. L., Saylor K. E. Student–school bonding and adolescent problem behavior // *Health Education Research*. 1999. Vol. 14, No. 1. P. 99–107.
11. Simons-Morton B., McLeroy K., Wendel M. Behavior theory in health promotion practice and research. 2nd ed. Burlington, MA: Jones & Bartlett Learning, 2012. 378 p.

Дата першого надходження статті до видання: 03.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.02.2026